

DET KONGELIGE
KLIMA- OG MILJØDEPARTEMENT

Prop. 83 L

(2025–2026)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i vass- og avløpsanleggslova m.m.
(overvannsgebyr)

Innhold

1	Hovedinnholdet i proposisjonen	5	3.4.1	Høringsinstansenes syn.....	11
			3.4.2	Departementets vurderinger	12
			3.5	Gebyrsubjektet	13
2	Bakgrunnen for lovforslaget	5	3.5.1	Høringsinstansenes syn.....	13
2.1	Overvann og overvannshåndtering	5	3.5.2	Departementets vurderinger	13
2.2	Dagens finansieringssystem for overvannshåndtering	6	3.6	Definisjonen av kommunalt overvannsanlegg	13
2.3	Økende utfordringer knyttet til klimaendringer, befolkningsvekst og økt fortetting	6	3.6.1	Høringsinstansenes syn.....	13
			3.6.2	Departementets vurderinger	14
2.4	Skadekostnader og konsekvenser av manglende eller ikke tilstrekkelig overvannshåndtering	7	3.7	Festeforhold	15
2.5	Høring	8	3.7.1	Høringsinstansenes syn.....	15
			3.7.2	Departementets vurderinger	15
3	Endringer i vass- og avløpsanleggslova	9	3.8	Øvrige forhold – nasjonal forskriftsregulering, ny vass- og avløpsanleggslov og henvisninger	15
3.1	Gjeldende rett	9	3.8.1	Høringsinstansenes syn.....	15
3.1.1	Generelt om vann- og avløpsgebyrene	9	3.8.2	Departementets vurderinger	15
3.1.2	Grensen for hvilke overvannstiltak som kan finansieres gjennom avløpsgebyret.....	10	4	Økonomiske og administrative konsekvenser	16
3.2	Overvannsutvalgets forslag	10	5	Merknader til lovforslaget	17
3.3	Høringsforslaget	10		Forslag til lov om endringer i vass- og avløpsanleggslova m.m. (overvannsgebyr)	20
3.4	Hjemmel til å innføre overvannsgebyr	11			

Prop. 83 L

(2025–2026)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i vass- og avløpsanleggslova m.m. (overvannsgebyr)

*Tilråding fra Klima- og miljødepartementet 27. mars 2026,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Støre)*

1 Hovedinnholdet i proposisjonen

Klima- og miljødepartementet foreslår i denne proposisjonen endringer i lov 6. juni 2025 nr. 26 om kommunale vass- og avløpsanlegg (vass- og avløpsanleggslova). Lovforslaget bygger på anbefalingene fra Overvannsutvalget i NOU 2015: 16 *Overvann i byer og tettsteder – Som problem og ressurser*.

Forslaget gjelder i hovedsak å gi kommunene hjemmel til å fastsette forskrift for å kunne kreve inn gebyr for håndtering av overvann (overvannsgebyr). Etter forslaget vil det være valgfritt for kommunene å innføre gebyret. I så fall skilles den delen av avløpsgebyret som i dag dekker overvannshåndtering ut fra avløpsgebyret og over i overvannsgebyret. Gebyrplikten vil etter forslaget påhvile eiere av fast eiendom med avrenning til kommunalt overvannsanlegg. Forslaget stiller ikke krav om full kostnadsdekning gjennom gebyret.

I likhet med hva som gjelder for vann- og avløpsgebyret, er det foreslått å lovfeste at overvannsgebyret skal være et årlig gebyr og at Klima- og miljødepartementet i forskrift kan fastsette nærmere regler om rammene for gebyret og om utregning og innkreving av gebyret.

Det foreslås videre å definere «kommunalt overvassanlegg» i loven og å endre bestemmelsen om festeforhold i vass- og avløpsanleggslova § 17

slik at denne gjelder tilsvarende for overvannsgebyret som for vann- og avløpsgebyret.

Videre foreslås det å rette henvisningen i vass- og avløpsanleggslova § 16 andre ledd slik at denne nå viser til riktig ledd i vass- og avløpsanleggslova § 8, og å oppheve vass- og avløpsanleggslova § 6 tredje punktum som følge av vedtakelsen av lov 25. april 2025 nr. 12 om innkreving av statlige krav mv. (innkrevingsloven). Det foreslås også en henvisningsendring i lov 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og avfall (forurensningsloven) § 25, slik at denne henviser til den gjeldende vass- og avløpsanleggslova.

Vass- og avløpsanleggslova gjelder ikke for Svalbard. Det gjør heller ikke dette forslaget om endringer i loven.

2 Bakgrunnen for lovforslaget

2.1 Overvann og overvannshåndtering

Overvann er vann som renner av på overflaten som følge av regn og smeltevann (se definisjon av «overvann» i forurensningsloven § 21 tredje ledd). Noe av nedbøren og smeltevannet fordampes eller infiltreres i grunnen, mens øvrige deler blir værende igjen på overflaten. Det er vannet som blir igjen på overflaten som kalles for overvann.

God håndtering av overvann er avgjørende for å ivareta helse, miljø, bygg og infrastruktur. Hvilke tiltak som er best for å håndtere overvannet, avhenger av lokale forhold og forventede klimaendringer. Overvannstiltak deles ofte inn i tre grupper, også kalt treleddsstrategien. Den første gruppen av tiltak sikrer forsinket avrenning gjennom *infiltrasjon*, den andre gruppen av tiltak sikrer forsinket avrenning gjennom *fordrøyning* og den siste gruppen av tiltak sikrer trygg *avledning* til resipient. Formålet med treleddsstrategien er at overvannet i utgangspunktet skal håndteres lokalt gjennom infiltrasjon, for eksempel i en grøft eller et regnbed. Det vannet som ikke kan infiltreres føres videre til anlegg som fordrøyer avrenningen, for eksempel et fordrøyningsmagasin. Ved store vannmengder kan det i tillegg være behov for at vannet avledes på en trygg måte til egnet resipient, for eksempel via vassdrag, ledningsnett eller gjennom en planlagt flomvei.

I byer og tettsteder med begrensede muligheter for naturlig infiltrasjon i bakken er den tradisjonelle tilnærmingen å samle opp overvannet i ledninger og transportere vannet under bakken til et renseanlegg før utslipp til resipient, eller å slippe overvannet direkte ut til en resipient. Overvannet transporteres enten i felles ledninger for sanitært avløpsvann og overvann, eller i egne ledninger for overvann. Rensing av overvann gjøres sammen med sanitært avløpsvann i avløpsrenseanlegg, eller i egne renseanlegg for overvann. Med avløpsanlegg forstås anlegg som er etablert for transport og behandling av avløpsvann, mens med avløpsvann forstås både sanitært og industrielt avløpsvann og overvann, jf. forurensningsloven § 21 første og andre ledd.

Den tradisjonelle tilnærmingen til overvannshåndtering i ledninger blir satt under press når perioder med kraftig nedbør kommer hyppigere og med større intensitet enn før.

2.2 Dagens finansieringssystem for overvannshåndtering

I et tradisjonelt avløpssystem er håndteringen av overvannet basert på at det ledes raskt bort fra overflaten og ned i et ledningssystem under bakken. I dag kan kommunene finansiere overvannsledninger gjennom avløpsgebyret. Avløpsgebyret kan imidlertid ikke brukes til å finansiere åpne, blå-grønne overvannsløsninger slik treleddsstrategien legger opp til. Åpne overvannstiltak kan for eksempel være gjenåpning av bekker, åpne grøfter, dammer, regnbed og etablering av soner for infiltrasjon. Slike løsninger er ofte mer egnet til å

håndtere plutselige og store vannmengder, og kan være rimeligere enn tradisjonelle løsninger i ledninger/rør. Åpne, lokale overvannstiltak reduserer og utjevner mengden vann som renner av på overflaten og som må samles opp. Slike tiltak kan dermed redusere trykket på ledningsnettet og avløpsanlegg, og samtidig føre vannet bort fra bygninger og infrastruktur som kan ta skade. Åpne tiltak må imidlertid finansieres med kommunenes frie midler.

Etter dagens regelverk har kommunen ulike finansieringsmuligheter for ulike tiltak. Det er uheldig at kommunene etter dagens regelverk kan finansiere etablering av ledninger gjennom avløpsgebyret, men må finansiere åpne løsninger over det ordinære kommunebudsjettet. Dagens regelverk gir dermed kommunene større insentiv til å investere i ledninger, fremfor åpne og lokale løsninger. Det kan medføre at ledninger får en gunstigere finansieringsposisjon, selv om det ikke alltid vil være den mest formålstjenelige eller samfunnsøkonomisk lønnsomme løsningen. Konsekvensen er at innbyggerne kan påføres unødvendig høye avløpsgebyrer. For å sikre at de mest samfunnsøkonomisk lønnsomme overvannstiltakene blir gjennomført er det nødvendig å sikre en gebyrfinansiering som legger til rette for at de mest kostnadseffektive anleggene kan etableres og driftes.

2.3 Økende utfordringer knyttet til klimaendringer, befolkningsvekst og økt fortetting

Klimaendringene fører til hyppigere og mer intens nedbør. Allerede i NOU 2010: 10 *Tilpassing til eit klima i endring* påpekte Klimatilpasningsutvalget at et endret klima ville øke utfordringene med overvann. Ifølge Meld. St. 26 (2022–2023) *Klima i endring – sammen for et klimarobust samfunn* (Klimatilpasningsmeldingen), vil den gjennomsnittlige årsnedbøren øke med i underkant av 20 prosent over fastlands-Norge i løpet av det 21. århundret. For fastlands-Norge kan det bety nesten dobbelt så mange dager med kraftig nedbør.

Samtidig bidrar befolkningsvekst til økt fortetting og urbanisering. Fortetting med mer tette flater gir færre muligheter for at overvannet kan infiltreres naturlig i bakken, og fører til raskere og større avrenning enn i terreng med naturlig infiltrasjon og fordrøyning. Dette fører også til at mer overvann føres ned i avløpsanleggene. I enkelte avløpsanlegg kan mengden overvann og annet innlekket vann utgjøre nesten like store vannmengder som sanitært og industrielt avløpsvann.

Befolkningsvekst gir samtidig mer sanitært avløpsvann som må samles opp, transporteres og renses i avløpsanlegg.

Kombinasjonen av befolkningsvekst og økt fortetting, sammen med økt og mer intens nedbør som følge av klimaendringene, skaper utfordringer. Dagens avløpsledninger og avløpsrenseanlegg klarer mange steder ikke samle opp og avlede alt overvannet. Slik ukontrollert avrenning kan skade bygninger, infrastruktur, helse og miljø.

I 2014 nedsatte regjeringen et overvannsutvalg for å gjennomgå lovgivningen og tydeliggjøre rammebetingelsene for kommunenes håndtering av overvann i byer og tettsteder. Overvannsutvalgets utredning NOU 2015: 16 *Overvann i byer og tettsteder – Som problem og ressurs* ble lagt frem 2. desember 2015. Utvalget foreslo en pakke med ulike virkemidler og lov- og forskriftsendringer i flere regelverk. Pakken skulle gi kommunene gode rammebetingelser og tilstrekkelige virkemidler for å forebygge overvannsskader, og samtidig utnytte overvann som en ressurs. Utvalget vurderte at økonomiske virkemidler, i tillegg til juridiske virkemidler, er viktig for å sikre god overvannshåndtering. Ett av de anbefalte virkemidlene var å gi kommunen hjemmel til å innføre et eget overvannsgebyr for å dekke kommunens nødvendige kostnader knyttet til overvannshåndtering. Flere av forslagene fra Overvannsutvalget er fulgt opp. Klima- og miljødepartementet la våren 2025 frem et forslag til ny vass- og avløpsanleggslov samt endringer i forurensningsloven, basert på utvalgets anbefalinger. Se Prop. 64 L (2024–2025) for nærmere omtale av lovendringene. Ny vass- og avløpsanleggslov, og endringene i forurensningsloven trådte i kraft 1. januar 2026.

2.4 Skadekostnader og konsekvenser av manglende eller ikke tilstrekkelig overvannshåndtering

Overvann kan gi direkte skader på bygg, inventar og infrastruktur som følge av oversvømmelse og/eller erosjon. En typisk skade ved kraftig overbelastning på avløpsledningene er at vann trenger inn i kjellere. Overvann kan også gi indirekte skadekostnader i form av forsinkelser, og tapte produksjon, omsetning eller arbeidsfortjeneste som følge av for eksempel stengte veier og bortfall av infrastruktur. Det kan også påløpe merkostnader knyttet til psykiske belastninger samt tidskostnader for opprydding etter vannskader.

Videre kan økte mengder overvann i avløps-systemene gi dårligere avløpsrensing og påføre kommunen nødvendige kostnader. Økte mengder overvann kan medføre økte driftskostnader og til at kommunene må oppgradere avløpsrenseanlegget for å øke kapasiteten. Avløpsrenseanlegg som er overbelastet av overvann gjør at kommunen risikerer å ikke kunne overholde fastsatte renseskrav og fører til utslipp av for dårlig rensset avløpsvann. Utslipp av urensset eller dårlig rensset sanitært avløpsvann fra overbelastede avløpsrenseanlegg kan bidra til negative miljøkonsekvenser og/eller skape risiko for negative helseeffekter dersom utslippet skjer til områder hvor mennesker bader.

Manglende eller utilstrekkelig overvannshåndtering kan også bidra til negative helseeffekter og miljøforringelse som følge av henholdsvis forurenset drikkevann og forurenset overvann. Overvann fra veisystemer i tettbygde områder er en av hovedkildene til forurensning av bynære vassdrag og nære fjordområder. Hvor forurenset overvannet er vil i vesentlig grad avhenge av mengden trafikk og andelen tette flater.

Som følge av klimaendringer, befolkningsvekst og fortetting er det forventet økt belastning på infrastruktur og økte skadekostnader. I 2015 anslo Overvannsutvalget at de totale skadekostnadene som oppstår som følge av overvann er i størrelsesordenen 1,6 til 3,6 milliarder kroner per år (i 2015-prisnivå). Uten forebyggende tiltak anslo Overvannsutvalget at de forventede skadekostnadene vil være i størrelsesordenen 45 til 100 milliarder kroner (i 2015-prisnivå) i løpet av de neste 40 årene. Ifølge statistikk fra Finans Norge (VASK – Vannskadestatistikk) utgjorde de samtlige forsikringsutbetalingene for skader på byggverk grunnet vann fra overbelastede avløpsanlegg omtrent 2,3 milliarder kroner i perioden 2014–2024.

Skadekostnadene knyttet til overvann bæres av privatpersoner, næringsliv, statlige virksomheter og kommunene. Privatpersoner dekker kostnader knyttet til overvann gjennom direkte skadekostnader, forsikringspremier eller over avløpsgebyret. Private eiendomsbesittere har interesse av å investere i overvannshåndtering som de selv har nytte av, men de har ikke nødvendigvis interesse av å investere i overvannshåndtering som begunstiger andre. For å sikre en helhetlig overvannshåndtering som er hensiktsmessig for hele samfunnet er det derfor nødvendig at kommunen tar et ansvar.

Klimaendringer og fortetting fører til at utfordringer med overvann vil øke. Økt overvann gir et økt behov for en god overvannshåndtering. Der-

som overvannshåndteringen ikke dimensjoneres til et hensiktsmessig nivå vil både private, statlige virksomheter, næringsliv og kommuner få høyere skadekostnader. Sannsynligvis vil skadekostnadene være høyere enn kostnadene ved å dimensjonere opp overvannssystemet til et hensiktsmessig nivå. Det er derfor behov for endringer i regelverket som tilrettelegger for gjennomføring av treleddsstrategien for god håndtering av overvann.

2.5 Høring

På oppdrag fra Klima- og miljødepartementet sendte Miljødirektoratet på høring forslag om å gi kommunene adgang til å kreve inn et overvannsgebyr, separat fra avløpsgebyret. Høringsforslaget omfattet både endringer i vass- og avløpsanleggslova og forskrift 1. juni nr. 931 om begrensningsforskriften. Det vises til omtale av høringsforslaget i punkt 3.3.

Denne lovproposisjonen gjelder den delen av forslaget som innebærer endringer i vass- og avløpsanleggslova. I tillegg omtaler lovproposisjonen definisjonen av «kommunalt overvassanlegg» som i høringsforslaget var foreslått forskriftsfestet i nytt kapittel i forurensningsforskriften. Departementet foreslår i stedet å lovfeste definisjonen.

Høringsnotat med forslag til lov- og forskriftsendringer ble sendt på felles høring, og ble offentliggjort på Miljødirektoratets nettsider 12. juni 2025 med høringsfrist 15. oktober 2025. Høringsforslaget ligger i sin helhet tilgjengelig på Miljødirektoratets nettsider.

Høringen ble sendt til følgende instanser:

Departementene

Direktoratet for byggkvalitet
Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap
Folkehelseinstituttet
Forbrukerrådet
Landbruksdirektoratet
Mattilsynet
Norges forskningsråd
Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU)
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU)
Norges vassdrags- og energidirektorat
Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO)
Norsk institutt for vannforskning (NIVA)
Regelrådet
Riksantikvaren

Statens kartverk
Statens vegvesen
Statsforvalterne
Statistisk sentralbyrå
Universitetet i Bergen
Universitetet i Oslo
Universitet i Stavanger
Universitet i Sørøst-Norge
Universitetet i Tromsø

Fylkeskommunene
Kommunene

Bane NOR
Givas IKS
HIAS IKS
IVAR IKS
Midtre Romerike Avløpsselskap IKS
MOVAR IKS
Nedre Romerike vann- og avløpsselskap IKS
NORCE Research AS
Tønsberg renseanlegg IKS
VEAS AS

Bjerknessenteret
CICERO Consulting AS
Finans Norge
Forum for utvikling og miljø
Huseierne
KS – Kommunesektorens organisasjon
Miljøstiftelsen Bellona
Natur og Ungdom
Norges bondelag
Norges miljøvernforbund
Norges naturvernforbund
Norsk Industri
Norsk Vann
Norsk Vannforening
Opplysningsutvalget for VA-ledningsnett
SINTEF Byggforsk
SINTEF Community
Standard Norge
Vegforum for byer og tettsteder
Vestlandsforskning
WWF verdens naturfond

Det ble avgitt totalt 45 høringsinnspill. Høringsinnspillene knytter seg både til forslaget om endringer i vass- og avløpsanleggslova og forurensningsforskriften. Høringsinnspillene knyttet til lovforslaget vil gjennomgå i det følgende, i tillegg til høringsinnspill knyttet til definisjonen av kommunalt overvassanlegg som i høringsforslaget var foreslått i nytt kapittel 16A i forurensningsfor-

skriften. Høringsuttalelsene er tilgjengelige på Miljødirektoratet sine nettsider.

Følgende høringsinstanser har hatt realitetsmerknader til lov- og/eller forskriftsforslaget:

Direktoratet for byggkvalitet
Forsvarsbygg
Jernbanedirektoratet
Kartverket
NVE
Statsforvalteren i Rogaland
Statens Vegvesen

Bergen kommune
Bærum kommune
Drammen kommune
Haugesund kommune
Lillestrøm kommune
Nordland fylkeskommune
Oslo kommune
Ringerike kommune
Rælingen kommune
Sandnes kommune
Tromsø kommune
Vestre Toten kommune
Østfold fylkeskommune
Åsnes kommune

Statskog

Blågrønne Systemer AS
Finans Norge
Forskningspartnere i forskningsprosjektet SPARE
Huseiernes Landsforbund
KS – Kommunesektorens organisasjon
Naturviterne
Norges Bondelag
Norges Grønne fagskole – VEA
Norsk kommunalteknisk forening
Norsk Vann
Rådgivende Ingeniørers forening
Tekna
T:LO Tangible objects
Vegforum for byer og tettsteder

Følgende høringsinstanser har uttalt at de er positive til lov- og/eller forskriftsforslagene, men uten å komme med nærmere realitetsmerknader:

Indre Østfold kommune
Åmot kommune

Norske Landskapsarkitekters forening

Følgende instanser har uttalt at de ikke har merknader til lov- og/eller forskriftsforslagene:

Justis- og beredskapsdepartementet

Direktoratet for samfunnssikkerhet og Beredskap
Riksantikvaren
Statistisk sentralbyrå

Nye veier AS

3 Endringer i vass- og avløpsanleggslova

3.1 Gjeldende rett

3.1.1 Generelt om vann- og avløpsgebyrene

Kommunale vann- og avløpsgebyr reguleres i vass- og avløpsanleggslova. Loven gir kommunene hjemmel til å gi forskrift om innkreving av vann- og avløpsgebyr. Kommunen kan kreve gebyr fra eiere av eiendom som har tilknytning til en kommunal vann- eller avløpsledning, enten direkte eller gjennom privat fellesledning. Vann- og avløpsgebyret skal være et engangsgebyr for tilknytning og et årsgebyr for årlig forbruk, jf. vass- og avløpsanleggslova § 4 første ledd andre punktum.

Det er Klima- og miljødepartementet som fastsetter rammen for vann- og avløpsgebyret, i tillegg til hovedreglene om utregning og innkreving av vann- og avløpsgebyret, jf. vass- og avløpsanleggslova § 5. Størrelsen på gebyret, og bestemmelser om den praktiske gjennomføringen og innkrevingen av gebyret, fastsettes av kommunen i lokal forskrift, jf. § 4 første ledd.

Nærmere regler om rammene for og utregning og innkreving av gebyrene er gitt i forurensningsforskriften kapittel 16. Gebyrene skal ikke overstige kommunens «nødvendige kostnader» for henholdsvis vann- og avløpssektoren, jf. § 16-1 første ledd. Med «nødvendige kostnader» menes kostnader som direkte eller indirekte har normal sammenheng med en forsvarlig forretningsmessig drift av vann- og avløpssektoren. Selvkostprinsippet gjelder derfor på området, og innebærer at inntekter fra vann- og avløpsgebyrene ikke skal overstige kommunens kostnader ved å levere disse tjenestene. Det fremgår også av forurensningsforskriften at de til enhver tid gjeldende retningslinjer for beregning av selvkost for kommunale betalingstjenester bør legges til grunn ved beregning av selvkost, jf. § 16-1 første ledd andre punktum.

Årsgebyret kan videre beregnes på to forskjellige måter, jf. forurensningsforskriften § 16-4 første ledd. Årsgebyret kan enten i sin helhet baseres på abonnentens vannforbruk eller være todelt med en fast og en variabel del – der kun den variable delen knytter seg til abonnentens vannforbruk. Vannforbruket kan enten måles ved en vannmåler eller stipuleres med grunnlag i eiendommens størrelse. Både kommunen og den enkelte gebyrpliktige kan kreve at årsgebyret fastsettes ut fra målt forbruk.

3.1.2 Grensen for hvilke overvannstiltak som kan finansieres gjennom avløpsgebyret

Gjeldende gebyrregelverk er utarbeidet med hovedformål om å dekke nødvendige kostnader til å samle opp, transportere og rense sanitært og industrielt avløpsvann. Det fremgår imidlertid av både forarbeidene og praksis at avløpsgebyret også er ment å dekke kostnader knyttet til overvann som tilføres offentlig avløpsnett. Departementet viser i den forbindelse til omtale i NOU 1974: 12 som er videreført i Prop. 136 L (2010-2011) og Prop. 64 L (2024-2025).

Gjennom avløpsgebyret kan kommunen dekke sine «nødvendige kostnader» for avløpssektoren. Utgifter til drift og vedlikehold av ledningsnett og renseanlegg kan derfor dekkes, også når slike anlegg håndterer overvann. Gebyrene kan også finansiere tiltak for å avlaste ledningsnettet eller renseanleggene. Slike tiltak kan for eksempel være separering av rør der overvann skilles fra sanitært avløpsvann. Dersom det mest hensiktsmessige tiltaket i forbindelse med separering av rør for eksempel er å infiltrere vannet i grunnen eller lede det til et vassdrag, kan utgifter til dette også dekkes.

Dagens avløpsgebyr kan imidlertid ikke brukes til å finansiere overvannstiltak som ikke utløses av behov for tiltak på avløpsnettet. For at kostnadene skal kunne dekkes er det en forutsetning at tiltaket er «nødvendig» for at kommunen skal kunne drifte sine avløpsanlegg på en god måte. Det går derfor en grense mellom rene miljøtiltak og tiltak som utløses av behovet på avløpsnettet. Tiltak for å håndtere overvann som renner av fra overflaten kan dermed ikke gebyrfinansieres. Eksempler på tiltak som ikke kan gebyrfinansieres over avløpsgebyret er etablering av infiltrasjonssoner (f.eks. grøntområder), fordryningsbasseng, regnbed og grønne tak med mer.

3.2 Overvannsutvalgets forslag

Som nevnt i punkt 2.3 var et av de anbefalte virkemidlene i NOU 2015: 16 å innføre et eget overvannsgebyr der kommunen gis mulighet til å dekke sine nødvendige kostnader med å håndtere overvann. Utvalget vurderte at et overvannsgebyr så langt som mulig bør følge samme modell som vann- og avløpsgebyret, der selvkostprinsippet gjelder. Etter utvalgets syn bør imidlertid selvkost for overvann skille seg fra selvkost for vann- og avløpstjenester, fordi prisingsmodellen må være annerledes. Vann- og avløpsgebyret er betaling for en leveringstjeneste og utmåles etter vannforbruk etter prinsippet «vann inn er lik vann ut». Overvannsgebyret bør derimot i større grad være betaling for nytten av et velfungerende lokalmiljø og fastsettes med grunnlag i gjennomsnittsbetraktninger og solidaritet. Utvalget anbefalte derfor at overvann synliggjøres og regnskapsføres adskilt fra vann og avløp, ettersom beregningen av overvannsgebyrets størrelse må være grunnleggende forskjellig fra vann- og avløpsgebyret. Utvalget anbefalte at kommunene får adgang til å kreve overvannsgebyr for alle eiendommer som kan ilegges avløpsgebyr etter loven i dag, i tillegg til eiendommer som er tilknyttet kommunalt hovedanlegg for overvann gjennom ledninger eller annen forbindelse som kanal, grøft eller andre former for avledning og drenering.

Flere av høringsinstansene som uttalte seg om Overvannsutvalgets forslag støttet at overvann bør finansieres som et eget selvkostområde og at innføring av et overvannsgebyr vil gi en mer rettferdig fordeling av kostnadene mellom brukerne av vann-, avløps- og overvannssystemene. Flere påpekte også at innføring av en finansieringsmekanisme er avgjørende for at pakken av Overvannsutvalgets foreslåtte virkemidler skal få ønsket virkning.

3.3 Høringsforslaget

Høringsforslaget bygget på anbefalingene fra Overvannsutvalget i NOU 2015: 16 *Overvann i byer og tettsteder – Som problem og ressurs*, og var en oppfølging av Meld. St. 26 (2022–2023) *Klima i endring – sammen for et klimarobust samfunn*.

Høringsforslaget inneholdt både forslag om endringer i vass- og avløpsanleggslova og forurensningsforskriften. De foreslåtte endringene i vass- og avløpsanleggslova behandles i denne proposisjonen. I tillegg omtales definisjonen av «kommunalt overvassanlegg» som i høringsforslaget var foreslått forskriftsfestet i nytt kapittel i foru-

rensningsloven. Departementet foreslår i stedet å lovfeste definisjonen, se punkt 3.6.

Når det gjelder forslaget til lovendringer, innebar høringsforslaget å gi kommunene hjemmel i vass- og avløpsanleggslova til å kreve inn et eget overvannsgebyr, separat fra avløpsgebyret. Høringsforslaget tok utgangspunkt i lov 16. mars 2012 nr. 12 om kommunale vass- og avløpsanlegg. Gjeldende vass- og avløpsanleggslov trådte i kraft 1. januar 2026.

Etter høringsforslaget er det opp til kommunen å bestemme om et slikt gebyr skal innføres. Dersom kommunen innfører et overvannsgebyr, vil gebyrplikten etter forslaget påhvile eiere av fast eiendom med avrenning til kommunalt overvannsanlegg. Forslaget stilte ikke krav om full kostnadsdekning gjennom gebyret dersom kommunen valgte å innføre en gebyrordning. Denne fleksibiliteten var ment å gi rom for alternative finansieringsløsninger dersom dette ble vurdert som mest hensiktsmessig av kommunen.

På samme måte som for vann- og avløpsgebyrene, var det foreslått å lovfeste at overvannsgebyret skulle være et årlig gebyr, og at Klima- og miljødepartementet i forskrift kunne fastsette nærmere regler om rammene for gebyrene og om utregning og innkreving. Det ble derfor foreslått en ny hjemmel hvor departementet kan fastsette de overordnede rammene for overvannsgebyret i forskrift.

Begrepet «kommunalt overvassanlegg» ble foreslått definert som et «anlegg for oppsamling, transport, avledning eller behandling som er eller skal bli etablert for å ivareta allmenhetens interesser og forebygge skader som følge av overvann, og som helt eller delvis er eid av kommunen». I høringen ble det foreslått at definisjonen skulle inngå i forurensningsforskriften. Forslag til forskrift var på høring samtidig som forslaget til lovendringer.

Det ble også foreslått at reguleringen av fester skulle gjelde tilsvarende for overvannsgebyret som for vann- og avløpsgebyrene, jf. § 3 tredje ledd i tidligere lov 16. mars 2012 nr. 12 om kommunale vass- og avløpsanlegg, nå § 17 i gjeldende vass- og avløpsanleggslov.

Høringsforslaget gjaldt ikke for Svalbard, jf. lov 17. juli 1925 nr. 11 om Svalbard (Svalbardloven) § 2.

3.4 Hjemmel til å innføre overvannsgebyr

3.4.1 Høringsinstansenes syn

Det store flertallet av høringsinstansene støtter forslaget om å innta en hjemmel i vass- og avløpsanleggslova for kommunene til å kreve inn et eget overvannsgebyr, separat fra vann- og avløpsgebyret. KS (kommunesektorens organisasjon) viser til at det både er etterlenget og nødvendig at kommunene gis hjemmel til å kreve et overvannsgebyr, og at et slikt gebyr vil kunne bli et viktig tiltak for å stimulere til klimatilpasning og redusere fremtidige skadekostnader. *Norsk Vann* viser til at det er positivt at kommunene gis hjemmel til å finansiere andre overvannstiltak enn i dag. De fleste av kommunene støtter også forslaget og viser til at det er positivt med flere verktøy for å finansiere og drifte skadeforebyggende overvannsanlegg.

Drammen kommune støtter forslaget om å innføre et overvannsgebyr, men støtter ikke forslaget om å gjøre det frivillig for kommunene å ta det i bruk. *Drammen kommune* viser at ønsket om å unngå gebyrøkninger eller utfordringer knyttet til økte administrasjonskostnader kan hindre den enkelte kommune fra å innføre et slikt gebyr, selv om det ut fra et faglig perspektiv kan være både riktig og formålstjenlig å gjøre det.

Fem av 45 høringsinstanser, *Huseierne*, *Lillestrøm Kommune*, *Norges Bondelag*, *Norsk kommunalteknisk forening* og *Ringerike kommune*, støtter ikke forslaget om å innføre et overvannsgebyr: *Lillestrøm kommune* støtter den overordnede intensjonen bak forslaget, men mener løsningen på overvannsutfordringene heller ligger i helhetlig planlegging, statlige insentiver og lokal tilpasning. *Norsk kommunalteknisk forening* mener det i stedet for et lokalt overvannsgebyr bør vurderes å innføre et nasjonalt ansvar for overvann, på linje med flom og skred. *Ringerike kommune* mener staten og kommunene bør finansiere overvannstiltak på en annen måte enn ved gebyrer.

Huseierne mener det ikke er gjort gode nok analyser av de økonomiske konsekvensene for kommunene og den enkelte boligeier, og at det heller ikke fremgår klart at et overvannsgebyr vil være den mest effektive måten å håndtere overvannsutfordringene som samfunnet står overfor på. Forbundet støtter derfor ikke forslaget slik det foreligger.

Norges Bondelag mener overvannshåndtering bør finansieres over skatteseddelen, og viser blant annet til at skatt varierer etter betalingsevne. Bondelaget peker på at overvannsgebyret ikke tar

hensyn til betalingsevne og derfor vil belaste dem med svakest økonomi mest.

3.4.2 Departementets vurderinger

Departementet foreslår å videreføre høringsforslaget om å gi kommunene mulighet til å kreve overvannsgebyr, men har gjort endringer i bestemmelsen slik at den er i tråd med gjeldende vass- og avløpsanleggslov. I høringsforslaget var det i § 3 a foreslått at plikt til å betale overvannsgebyr til kommunen skulle fremkomme direkte av loven. På bakgrunn av gjeldende vass- og avløpsanleggslov foreslår departementet at kommunene gis forskriftskompetanse i vass- og avløpsanleggslova § 4 a, på lik måte som kommunen har forskriftskompetanse til å kreve vann- og avløpsgebyr i § 4 i vass- og avløpsanleggslova. Forslaget i § 4 a er likevel innholdsmessig likt som i høringsforslaget, og det gjøres ikke materielle endringer i kommunenes adgang til å kreve inn et overvannsgebyr. Departementet viser til at et stort flertall av høringsinstansene støtter at kommunene gis hjemmel til å kreve et slikt gebyr.

Som omtalt i punkt 3.1 kan overvannshåndtering også etter gjeldende rett til en viss grad finansieres gjennom gebyrer. Utfordringen er for det første at dagens gebyrfinansiering ikke åpner for å finansiere de overvannstiltakene som ofte vil være mest hensiktsmessige og kostnadseffektive. Departementet viser i den forbindelse til at det ofte er langt dyrere å løse overvannsproblematikken i ledninger under bakken, som er den fremgangsmåten som kan finansieres over dagens avløpsgebyr. Forslaget åpner dermed for at kommunene kan velge mer kostnadseffektive løsninger. For det andre utmåles dagens gebyrmodell etter en metode som i liten grad passer for overvannshåndtering. Avløpsgebyret utmåles i utgangspunktet etter abonnentens forbruk av drikkevann. Abonnentens drikkevannsforsbruk gir imidlertid ikke noe mål på hvilken avrenning abonnenten har fra sin eiendom, og på mengden overvann som må samles opp og ledes bort fra eiendommen samt behandles i kommunale overvannsanlegg. Det er dermed ikke samsvar mellom kommunens tjeneste og innbyggernes utgifter etter dagens gebyrstruktur.

Departementet understreker at overvannsgebyret må kreves inn separat fra avløpsgebyret. Den delen av avløpsgebyret som i dag dekker overvannshåndtering skilles derfor ut fra avløpsgebyret og over til et eget, separat gebyr. Departementet vurderer at det sannsynligvis, samlet sett, vil kunne bli rimeligere for brukerne om kom-

munen innfører et overvannsgebyr som foreslått, enn om dagens ordning videreføres.

Etter departementets syn bør det være opp til kommunene selv å vurdere om et slikt overvannsgebyr skal innføres eller ikke. Dersom overvannshåndteringen i en kommune er av en slik karakter at det ikke er nødvendig eller hensiktsmessig å innføre et eget selvkostområde for overvann, kan kommunen velge å ikke innføre et overvannsgebyr.

Drammen kommune har vist til at ønsket om å unngå gebyrøkninger kan hindre den enkelte kommune i å innføre et slikt gebyr. Når det gjelder størrelsen på gebyret, og bekymringer knyttet til gebyrøkninger viser departementet til punkt 4 om økonomiske og administrative kostnader. Departementet viser videre til at forslaget ikke stiller krav om full kostnadsdekning. Forslaget er derfor ikke til hinder for å finansiere overvannshåndtering, helt eller delvis, på andre måter enn gjennom gebyrer. Et godt system for overvann forutsetter at ulike tiltak virker sammen, og departementet mener finansiering kan og bør gjenspeile bredden i type løsninger. På denne måten vil overvannssystemet som helhet kunne finansieres på den mest hensiktsmessige måten, enten det er gjennom privat finansiering, gebyrfinansiering eller skattefinansiering.

Flere av høringsinstansene har pekt på at overvannsutfordringene bør løses på andre måter enn gjennom å innføre et separat overvannsgebyr. Departementet presiserer at det foreslåtte gebyret ikke er ment å være det eneste virkemiddelet for å sikre god overvannshåndtering i kommunen. En hjemmel som gir kommunene mulighet til å kreve et slikt gebyr, supplerer viktige virkemidler om overvann som allerede eksisterer i lov 27. juni 2008 nr. 71 om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven) og forurensningsloven. I plan- og bygningsloven har kommunene for eksempel fått hjemmel til å kreve at private gjennomfører tiltak for overvann. Tiltakshaver har plikt til å infiltrere og forsinke overvann samt sikre forsvarlig avledning. Kommunen har også hjemmel til å pålegge tiltak mot overvann på eiendommer som er helt eller delvis utbygd. Det kan fastsettes et nasjonalt nivå for sikkerhet mot overvann. I forurensningsloven er det blant annet vedtatt en ny bestemmelse som gir kommunen adgang til å pålegge eier av eiendom som er tilknyttet kommunalt avløpsanlegg å helt eller delvis koble overvann fra det kommunale avløpsanlegget eller fordrøye overvannet før påslipp på avløpsanlegget. Videre kan kommunen også pålegge eier av privat eiendom å sørge for tiltak

for å håndtere overvannet som kobles fra det kommunale avløpsanlegget eller fordrøyes før det slippes på det kommunale avløpsanlegg, eller lede overvannet til annet avløpsanlegg eller alternativ avrenningsvei. Et separat overvannsgebyr vil gi kommunen mulighet til å sikre langsiktig finansiering av etablering og drift av kostnads-effektive overvannsanlegg. Departementet mener derfor det vil være et viktig bidrag til å løse overvannsutfordringene. Disse endringene i forurensningsloven trådte i kraft 1. januar 2026.

3.5 Gebyrsubjektet

3.5.1 Høringsinstansenes syn

Blågrønne systemer, KS, Naturviterne, Norsk Vann, Oslo kommune og Tekna mener alle at det foreslåtte gebyrsubjektet er for snevert, og at gebyrplikten ikke bør avgrenses til de med avrenning til kommunalt overvannsanlegg. *Norsk vann og Oslo kommune* viser blant annet til at alle innbyggere i kommunen vil ha nytte av kommunens overvannstjenester, og at gebyret derfor bør påhvile alle eiere av eiendom i kommunen. I forlengelsen av dette viser *KS* til at det ikke bare er eiendommer med avrenning som vil ha nytte av fungerende overvannstiltak. For eksempel vil også alle som kjører på en offentlig vei ha nytte av at veien ikke er stengt på grunn av flom.

Bergen kommune, KS og Norsk Vann viser til at vilkåret om at en eiendom må ha avrenning til kommunalt overvannsanlegg kan bli administrativt krevende å praktisere for kommunen. De viser også til at det vil kunne skape en del vanskelige tvilstilfeller.

Norges Bondelag mener jord- og skogeiendommer bør unntas fra gebyret. Bondelaget peker på at det normalt vil være lite rimelig å gebyrlegge landbrukseiendommer i det hele. De mener offentlige overvannssystemer skyldes, og er til for, utbyggingstiltak utenfor landbruket, og at landbruket ellers ville håndtert sitt eget overvann selv.

3.5.2 Departementets vurderinger

Departementet opprettholder høringsforslaget § 3 a med enkelte språklige endringer, og foreslår i forslaget § 4 a andre ledd at gebyrsubjektet for overvannsgebyr er eier av eiendom med avrenning til kommunale overvannsanlegg. Forslaget innebærer ingen materielle endringer fra innholdet i høringsforslaget, men er foreslått for å gi en lik struktur som den tilsvarende bestemmelsen

for vann- og avløpsgebyrene i vass- og avløpsanleggslova § 4.

Departementet understreker at gebyrer skal ha som hovedformål å finansiere en myndighetsbestemt tjeneste. Gebyrordninger er derfor ment for tilfeller der kommunen utfører en klart definert tjeneste overfor betaleren, og det skal ikke betales for noe annet eller mer, se i denne sammenheng Finansdepartementets rundskriv R-112/15 om gebyrfinansiering. For overvann innebærer tjenesten å få overvannet fra eiendommen sin håndtert i et kommunalt overvannsanlegg. Departementet mener derfor at «eier av eiendom med avrenning til kommunalt overvassanlegg» er et egnet gebyrsubjekt for å sikre samsvar mellom mottaker av tjenesten og betaleren av tjenesten. Dersom et gebyr skulle vært innrettet mot alle eiere av eiendom i en kommune, uavhengig av om eiendommen har avrenning til et overvannsanlegg eller ikke, ville gebyret båret preg av generell skattlegging heller enn en tjeneste som gebyrfinansieres. Høringsinnspill fra *Blågrønne systemer, KS, Naturviterne, Norsk Vann, Oslo kommune og Tekna* tas derfor ikke til følge.

Slik departementet ser det, har en del av høringsinstansene lagt til grunn en snever forståelse av begrepene «avrenning» og «kommunalt overvassanlegg», og dermed hvem som er gebyrsubjekt. Når det gjelder definisjonen av «kommunalt overvassanlegg», viser departementet til punkt 3.6. Når det gjelder begrepet «avrenning» viser departementet til merknadene til § 4 a.

Departementet mener at eventuelle unntak fra gebyrplikten ikke bør fremkomme direkte av loven, men i stedet reguleres i nasjonal forskrift med hjemmel i forslaget § 5 om rammene for kommunale overvannsgebyr. Etter departementets vurdering gir en forskriftsregulering bedre fleksibilitet ved innføringen av et nytt gebyr der det kan være behov for mindre justeringer etter hvert som man får erfaring med gebyret. Departementet viser til at høringsinstansene ikke har hatt kommentarer til at unntak inntas i forskrift.

3.6 Definisjonen av kommunalt overvannsanlegg

3.6.1 Høringsinstansenes syn

Flere av høringsinstansene påpeker at definisjonen av kommunalt overvannsanlegg i høringsforslaget fremstår uklar.

Bergen kommune, Norsk Vann og Rådgivende Ingeniørers Forening stiller spørsmål ved hva som

omfattes av definisjonen. Både *Rådgivende ingeniørers forening* og *Norsk Vann* ønsker avklaring på om en del opplistede, konkrete eksempler faller innenfor eller utenfor definisjonen. *Rådgivende Ingeniørers Forening* stiller blant annet spørsmål ved om eiere av eiendommer med avrenning til private anlegg eller små vassdrag, eller eiendommer med diffus avrenning til naturområder eller fellesledninger for sanitært avløpsvann og overvann, kan ilegges overvannsgebyr.

Naturviterne mener det er uklart om definisjonen vil favne naturbaserte løsninger i tilstrekkelig grad. Naturområder vil ofte ha flere funksjoner. Naturviterne mener derfor det er viktig at merkostnader knyttet til slike områders funksjon for overvannshåndtering omfattes av gebyret. Dette gjelder enten det er snakk om vedlikehold, planlegging, åpning eller revegetering, så lenge det naturlige anleggets funksjon for overvannshåndtering ikke er ubetydelig. *Norsk Vann* viser også til at definisjonen bør utvides til å inkludere tiltak som legger til rette for infiltrasjon av overvannet og hindring av forurensning.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) bemerker at etableringen av et overvannsanlegg i tilknytning til et vassdrag vil kunne kvalifisere som et vassdragstiltak etter lov 24. november 2000 nr. 82 om vassdrag og grunnvann (vannressursloven), og at det i så fall vil kunne være behov for en selvstendig konsesjonsvurdering/-behandling etter vannressursloven.

Norsk Vann anbefaler å bruke begrepet «hovedanlegg for overvann» i stedet for «kommunalt overvassanlegg», fordi dette harmonerer bedre med plan- og bygningsloven § 18-1 første ledd bokstav d.

3.6.2 Departementets vurderinger

Departementet foreslår visse endringer i høringsforslagets definisjon av kommunalt overvannsanlegg. For det første foreslår departementet at definisjonen inntas i forslaget § 4 a i vass- og avløpsanleggslova i stedet for å fremgå av forurensningsforskriften § 16A-1 første ledd. Etter departementets syn gjelder definisjonen et sentralt begrep med en slik betydning for gebyrgrunnlaget at den heller bør fremgå av vass- og avløpsanleggslova. For det andre foreslår departementet å fjerne vilkåret «allmennhetens interesse».

Departementet viser til at flere av høringsinstansene har påpekt at definisjonen av kommunalt overvannsanlegg i høringsforslaget fremstår

uklar. Etter departementets syn omfatter definisjonen i forslaget til § 4 a i utgangspunktet alle typer overvannsanlegg, enten de har som funksjon å infiltrere, fordroye, transportere eller rense overvann. I tillegg vil definisjonen omfatte flerfunksjonelle kommunale anlegg som har en annen primærfunksjon enn å samle opp, transportere eller behandle overvann. Anleggenes overvannsfunksjon må imidlertid være planlagt eller etablert for å forebygge overvannsskader. Departementet understreker at for flerfunksjonelle tiltak vil overvannsgebyret kun finansiere overvannsdelen av tiltaket – altså de kostnadene som måtte oppstå i forbindelse med tilpasninger og drift for overvannshåndtering. Dette skyldes at selve gebyrgrunnlaget, på samme måte som for vann- og avløpsgebyret, vil være begrenset til selvkost slik at overvannsgebyret ikke skal overstige kommunens nødvendige kostnader med å levere tjenesten. Departementet er videre enige med *NVE* i at etableringen av et overvannsanlegg i tilknytning til et vassdrag etter omstendighetene vil kunne kvalifisere som et vassdragstiltak etter vannressursloven. Departementet viser ellers til omtale av § 4 a i merknadene der definisjonen er utdypet.

Norsk Vann har anbefalt å bruke begrepet «hovedanlegg for overvann» fremfor «kommunalt overvassanlegg». Etter departementets vurdering gir ikke begrepet «hovedanlegg» tilstrekkelig anvisning på anleggets funksjon, og kan skape uklarhet om hvilke anlegg som vil omfattes av definisjonen. Departementet mener det foreslåtte begrepet «overvassanlegg» gir en klarere og mer funksjonsbasert avgrensning, og foreslår derfor å videreføre høringsforslaget på dette punktet.

Det fremgår av høringsforslaget at formålet med å innta et vilkår om «allmennhetens interesse» var å sikre at det kun er overvannsanlegg som håndterer overvann fra mer enn én eiendom som kan gebyrfinansieres. Ut fra høringsinnspillene synes vilkåret å kunne tolkes videre enn det som var forutsatt i høringsforslaget. Etter departementets vurdering er det imidlertid ikke behov for et slikt selvstendig vilkår som en del av definisjonen av kommunalt overvannsanlegg. Departementet viser til at det ikke er et mål i seg selv at et anlegg betjener flere eiendommer, og at ordlyden i det foreslåtte vilkåret uansett var lite egnet for å uttrykke dette. Etter departementets syn er det sentrale i stedet å sikre at det er de samfunnsøkonomiske anleggene som gebyrfinansieres. Dette ivaretas etter departementets oppfatning best gjennom regulering i den nasjonale rammeforskriften og ikke gjennom et tillegg i definisjonen.

3.7 Festeforhold

3.7.1 Høringsinstansenes syn

Norges Bondelag støtter forslaget delvis, men mener gebyret alltid bør betales av fester. Det vises blant annet til at grunneier ikke har mulighet til å gjøre overvannstiltak, og at det bare er fester som kan bruke og disponere tomten. Der som bortfester pålegges å betale overvannsgebyr får også fester potensielt en dobbeltkompensasjon, ettersom investeringer i overvannstiltak på eiendommen normalt vil omfattes av det fester vil kunne kreve godtgjørelse for etter lov 20. desember 1996 nr. 106 om tomtefeste (tomtefesteloven) §§ 40 og 41.

Både Norges Bondelag og Statskog viser til at alle festeforhold til bolig- og fritidshusformål nå løper uten tidsavgrensning etter tomtefesteloven § 33. Statskog mener derfor at hvorvidt festeren etter avtalen kan kreve den forlenget slik at festetiden samlet blir minst 30 år, ikke kan være avgjørende for om festeren blir gebyrpliktig eller ikke. For feste til «anna føremål», bør det etter Statskogs syn være tilstrekkelig at bortfester er innstilt på å tilby forlengelse, slik at det ikke er avgjørende hvorvidt kontrakten gir krav på dette.

Øvrige høringsinstanser har ikke hatt innspill til denne delen av forslaget.

3.7.2 Departementets vurderinger

Departementet foreslår å videreføre høringsforslaget § 3 a andre punktum om forholdet mellom fester og eier ved innføring av et overvannsgebyr i forslaget § 17.

Departementet viser til at mange eiendommer i dag er bortfestet til ulike næringsformål, som for eksempel kontorer, industri og transportformål, hvor bruken ofte fører til økt avrenning til kommunalt overvannsanlegg. Dersom vilkårene i loven er oppfylt vil overvannsgebyret rettes mot fester. Bortfester og fester kan også avtale dette særskilt i festeavtalen. Festeavtaler kan ha en varighet på under 30 år, uten ubetinget adgang til forlengelse. Videre kan festeavtaler inneholde begrensninger i adgangen til å justere festeavgiften, for eksempel at justeringer kun kan foretas i ti-årsintervaller. Som Bondelaget har pekt på, er det fester som kan bruke og disponere tomten. Den foreslåtte bestemmelsen om gebyrsubjekt i § 17 vil derfor kunne føre til at eier av eiendommen vil belastes med overvannsgebyr, uten at vedkommende kan gjennomføre avbøtende tiltak på den bortfestede eiendommen, og hvor gebyret ikke kan veltes over på fester før det er adgang til

å justere festeavgiften. Fester vil heller ikke ha insentiv til å gjennomføre avbøtende tiltak, siden vedkommende ikke vil være ansvarlig for overvannsgebyret. Avtalefriheten åpner for at bortfester og fester kan avtale løsninger i eksisterende festeavtaler. For nye festeavtaler vil dette dessuten kunne tas høyde for.

Departementet mener det er viktig at like regler gjelder for de ulike gebyrene som reguleres i vass- og avløpsanleggslova, og opprettholder derfor høringsforslaget. Departementet peker i den forbindelse på at gjeldende vass- og avløpsanleggslov ble vedtatt av Stortinget våren 2025, like før forslaget til overvannsgebyr ble sendt på høring. I gjeldende vass- og avløpsanleggslov er tidligere § 3 tredje ledd videreført i ny § 17. Bestemmelsen i vass- og avløpsanleggslova § 17 gjelder også overvannsdelen av dagens avløpsgebyr. Ettersom Stortinget nylig har vedtatt en generell regel i vass- og avløpsanleggslova om festeforhold, mener departementet at denne bør gis tilsvarende anvendelse for de tilfellene hvor kommunen velger å skille ut overvannsdelen av avløpsgebyret til et separat overvannsgebyr.

3.8 Øvrige forhold – nasjonal forskriftsregulering, ny vass- og avløpsanleggslov og henvisninger

3.8.1 Høringsinstansenes syn

Ingen høringsinstanser har uttalt seg konkret om forslaget om at overvannsgebyret skal være et årlig gebyr. Det har heller ikke kommet høringsinnspill med innvendinger til at Klima- og miljødepartementet i nasjonal forskrift kan gi nærmere regler om gebyret, på samme måte som det i dag gjøres for vann- og avløpsgebyret. Departementet minner i den forbindelse om at forslaget til forskriftsendringer var på høring samtidig som forslaget til lovendringer.

3.8.2 Departementets vurderinger

Høringsforslaget tok utgangspunkt i lov 16. mars 2012 nr. 16 om kommunale vass- og avløpsanlegg. Gjeldende vass- og avløpsanleggslov trådte i kraft 1. januar 2026. Departementet foreslår derfor visse språklige og strukturelle endringer i lovforslaget. Disse endringene medfører ingen realitetsendringer fra høringsforslaget.

Departementet har foreslått en henvisningsendring i forurensningsloven § 25, slik at denne henviser til gjeldende vass- og avløpsanleggslova som trådte i kraft 1. januar 2026. Ved en inkurie

viser vass- og avløpsanleggslova § 16 andre ledd til § 8 andre ledd, og ikke til tredje ledd, som er den riktige henvisningen. Departementet foreslår derfor også å rette denne henvisningen.

Departementet har videre foreslått å oppheve vass- og avløpsanleggslova § 6 tredje punktum. Bakgrunnen for endringen er endringer ved lov 25. april 2025 nr. 12 om innkreving av statlige krav mv. (innkrevingsloven). Innkrevingsloven opphever § 6 tredje punktum i tidligere vass- og avløpsanleggslov fra 2012. Endringene trådte i kraft 1. januar 2026, samme dag som gjeldende vass- og avløpsanleggslov. Ved en inkurie er endringene ikke ivaretatt i gjeldende vass- og avløpsanleggslov § 6. Departementet viser til vurderingene gjort i Prop. 64 L (2024-2025) der det understrekes at vass- og avløpsanleggslova § 6 er ment å være en ren videreføring av tidligere bestemmelse. Det ble gjort mindre endringer i bestemmelsen, men disse var ikke ment å innebære realitetsendringer. Etter departementets syn er det derfor naturlig at endringen i innkrevingsloven ivaretas i gjeldende vass- og avløpsanleggslov. Departementet viser ellers til Prop. 37 L (2024-2025) hvor bakgrunnen for endringen er beskrevet i punkt 37.3.54.

4 Økonomiske og administrative konsekvenser

En hjemmel for å kunne illegge overvannsgebyr vil medføre at kommunene kan finansiere nødvendige investeringer i infrastruktur for å håndtere overvannsutfordringene. Finansieringen vil også dekke drift av slik infrastruktur. En gebyrhjemmel muliggjør finansiering av kommunal overvannshåndtering uten at det går på bekostning av andre formål innenfor kommunen.

Tiltakene, og tilhørende kostnader, vil variere mye fra kommune til kommune og beror på lokale forhold som nedbørmønster, grad av tette flater i tilknytning til bygninger, veier mv. og tilgang på grønne områder som sørger for naturlig infiltrasjon og absorbering av regnvann. Hver kommune velger også selv hvordan de vil utforme og dimensjonere overvannssystemet sitt, og de faktiske kostnadene vil kunne variere avhengig av blant annet entreprenørkostnader og kommunens alternative bruk av arealene. De enkelte overvannstiltakene vil også variere i størrelse og omfang. Til tross for at adgangen til å kreve inn et overvannsgebyr er etterspurt, er det vanskelig å angi hvor mange kommuner som vil fastsette lokale overvannsgebyr. Det er derfor ikke mulig å vurdere hvilke konkrete tiltak den enkelte kommune

vil gjennomføre eller å angi de samlede kostnadene som vil gebyrfinansieres. Det er følgelig ikke mulig å anslå størrelsen på et separat overvannsgebyr.

Dersom kommunen velger å innføre et separat overvannsgebyr innebærer det at overvannsdelen av dagens avløpsgebyr skilles ut i et separat overvannsgebyr. Avløpsgebyret vil følgelig reduseres. Abonentene vil kunne oppleve at avløpsgebyret reduseres med 10 til 40 prosent (Overvannsutvalget 2015). I henhold til SSB-rapport 2025/35 om kommunale avløp lå gjennomsnittlig avløpsgebyr i 2024 på 6023 kroner. Omregnet til prisnivå i 2025 tilsvarende det 6215 kroner. Hvor store de konkrete reduksjonene i avløpsgebyret blir, avhenger av kommunenes kostnader til overvannsledninger. Dersom en tar utgangspunkt i et gjennomsnittlig avløpsgebyr, kan reduksjonen i avløpsgebyret ligge mellom om lag 620 og 2490 kroner. Denne reduksjonen i dagens avløpsgebyr vil overføres til det nye overvannsgebyret. Overvannsgebyret må forventes, i alle fall på sikt, å bli høyere enn den umiddelbare reduksjonen i avløpsgebyret. Hvor mye gebyret vil øke avhenger av behovet for økt overvannshåndtering i kommunen. Formålet med overvannsgebyret er å tilrettelegge for reduserte skadekostnader og samtidig unngå unødvendig høye gebyrer. Departementet vurderer at det sannsynligvis, samlet sett vil bli rimeligere for brukerne om kommunen innfører et overvannsgebyr som foreslått, enn om dagens ordning videreføres.

Som følge av klimaendringer og forventninger om mer ekstremvær må det ventes økte kostnader knyttet til overvannshåndtering i fremtiden, uavhengig av finansieringsmåte. Fordi det er et stort spenn i lokale forhold, er det ikke mulig å si hvor mye det vil koste kommunen å etablere nye overvannsanlegg. Rent generelt vil det være større behov for overvannshåndtering i tettbygde strøk og byer på grunn av høy andel tette flater og høy tetthet av verdier. Dette gir et større skadepotensial. Samtidig er det flere husstander og virksomheter å dele kostnadene på i byene og i tettbebygde strøk.

Mangel på overvannshåndtering kan også påvirke forsikringsmarkedet. For områder med svake overvannssystemer er det naturlig å anta at forsikringsselskapene i fremtiden kan øke forsikringspremien. Forsikringsselskapene kan også endre hvilke skader de dekker og ikke. Slike endringer i forsikringspremier og rekkevidden av hva forsikringen dekker, kan utgjøre en større kostnad for private eiere av eiendom enn økningen i et overvannsgebyr.

Innføringen av et overvannsgebyr vil føre til at private med eiendommer med mye avrenning vil betale mer enn private med eiendommer med lite eller ingen avrenning. En slik fordelingsvirkning er i tråd med forurenser betaler-prinsippet fordi de som bidrar til mer overvann også vil få en høyere andel av kostnadene knyttet til overvannshåndtering. En slik kostnadsfordeling vil også i større grad gjenspeile kommunens faktiske kostnader med å håndtere overvann fra den enkelte eiendom.

Oppgradering av overvannssystemet til et samfunnsmessig hensiktsmessig nivå med kostnadseffektive anlegg vil spare private, næringsliv og kommunen for betydelige skadekostnader. I tillegg vil det kunne bidra til et mer velfungerende lokalmiljø, og bedre avløpshåndtering. Dersom overvannssystemet dimensjoneres til et samfunnsøkonomisk riktig nivå gjennom gebyrfinansiering, vil et riktig fastsatt gebyr i snitt sannsynligvis være lavere enn en tilsvarende økt forsikringspremie som følg av økte skader.

Departementet legger til grunn at kommunens administrative kostnader vil øke noe når overvannskostnadene skilles ut i et eget gebyrgrunnlag. De økte administrative kostnadene knytter seg til arbeidet med å kartlegge alle anlegg for overvannshåndtering som skal finansieres av overvannsgebyret i tillegg til arbeidet med å beregne og kreve inn et gebyr. I tillegg kommer administrative kostnader knyttet til tilsyn og kontroll.

Kommunene administrerer allerede et avløpsgebyr i dag. Mange kommuner vil derfor dra nytte av eksisterende rutiner, slik som registrering av eiendommer, kartlegging, ROS-analyse og revidering av gebyrgrunnlag. Beregning og oppfølging av overvannsgebyret vil imidlertid kunne være noe mer omfattende enn beregning og oppfølging av avløpsgebyret. Samtidig er det opp til kommunene om de vil kreve inn overvannsgebyr. Det må derfor kunne forventes at kommunene bare benytter seg av denne hjemmelen dersom kommunen samlet sett vurderer det som fornuftig.

Departementet viser til at det vil fastsettes en nasjonal rammeforskrift om innretningen av overvannsgebyret. Etter departementets syn vil det i den forbindelse være viktig å etterstrebe en ordning som er funksjonell, og som ikke gir kommunene uforholdsmessig høye administrative konsekvenser.

Hva gjelder de regnskapsmessige konsekvensene av innkreving, selvkost, regnskapsføring og administrasjon av overvannsdelen i avløpsgebyret, antas det at kommunene vil kunne håndtere

dette uten omfattende endringer av eksisterende regnskapssystemer.

På sikt forventes det at kommunens administrasjonskostnader for overvannsgebyr vil stabilisere seg på et nivå som er sammenlignbart med kommunens administrasjonskostnader for andre gebyr- og selvkostmodeller.

Innføring av et overvannsgebyr vil også kunne føre til noen kostnader for Miljødirektoratet og Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) i forbindelse med utarbeiding av veiledningsmaterieell for kommunene.

5 Merknader til lovforslaget

Til § 4 a

Paragrafen er ny, og bygger strukturelt på gjeldende § 4 i lov om kommunale vass- og avløpsanlegg.

Paragrafens *første ledd første punktum* gir kommunene hjemmel til å fastsette en lokal forskrift om overvannsgebyr. Begrepet overvann skal forstås på samme måte som i forurensningsloven § 21 tredje ledd. Å kreve inn overvannsgebyr er valgfritt for kommunene. Skal kommunene kreve inn overvannsgebyr er det en forutsetning at de har vedtatt en lokal forskrift etter bestemmelsen. Øvrige regler i vass- og avløpsanleggslova om overvannsgebyr blir først aktuelle når slik forskrift er vedtatt.

Bestemmelser i lokale forskrifter etter § 4 a må være i tråd med sentrale forskrifter (rammeforskrifter) fastsatt av departementet med hjemmel i vass- og avløpsanleggslova § 5.

Paragrafens *første ledd andre punktum* slår fast at gebyret skal være fastsatt i form av et årlig gebyr.

Etter paragrafens *andre ledd* retter gebyrplikten seg mot eier av fast eiendom som har avrenning til et kommunalt overvannsanlegg. Hva som menes med et «kommunalt overvannsanlegg» fremgår av paragrafens tredje ledd. Forholdet mellom eier av eiendom og fester av eiendom er regulert i lovens § 17.

Begrepet «avrenning» skal forstås som vannets bevegelse fra nedbør eller smeltevann til vannet når et kommunalt overvannsanlegg. Avrenningen er ikke avhengig av en fysisk innretning. Videre er avrenning knyttet til et nedbørsfelt, det vil si det geografiske området der all nedbør samles. Det er nedbørsfeltet som bestemmer avrenningens omfang og retning. Dersom en eiendom ligger i nedbørsfeltet til et kommunalt overvanns-

anlegg vil eier av eiendommen ha avrenning til overvannsanlegget og følgelig være omfattet av gebyrplikten.

Paragrafens *tredje ledd* definerer et «kommunalt overvassanlegg» som et anlegg for oppsamling, transport, avledning eller behandling som er eller skal bli etablert for å forebygge skader som følge av overvann, og som helt eller delvis er eid av kommunen. Begrepet «overvann» skal forstås likt som i forurensningsloven § 21 tredje ledd. Overvannsdefinisjonen avgrenser kommunale overvannsanlegg mot vann som er infiltrert i grunnen, herunder drensvann og kommunalt avløpsvann, jf. forurensningsloven § 21 (ved lov 6. juni 2025) og forurensningsforskriften § 11-3 bokstav b.

Begrepet «overvassanlegg» skal forstås på samme måte i forslaget til ny § 4 a som i vass- og avløpsanleggslova § 2.

Definisjonen omfatter i utgangspunktet alle typer overvannsanlegg, enten de har til funksjon å infiltrere, fordrøye, transportere eller rense overvann. Definisjonen omfatter videre både tradisjonelle lukkede overvannsledninger og åpne overvannsanlegg. Åpne overvannsanlegg kan for eksempel være åpen grøft, vegetasjonsdekket forsenking, fordrøyningsdam, rensedam og regnbed.

I tillegg omfatter definisjonen kommunale anlegg som har en annen primærfunksjon enn å samle opp, transportere eller behandle overvann – såkalte flerfunksjonelle anlegg. Anleggenes overvannsfunksjon må imidlertid være planlagt eller etablert for å ivareta forebygging av overvannsskader. Eksempler på flerfunksjonelle anlegg kan være vassdrag, veier, gater, parker og fellesledninger for sanitært avløpsvann og overvann som i tillegg til sin primærfunksjon, har konkrete tilpasninger for overvannshåndtering.

Anlegg som bare tjener formål som rekreasjon, estetikk og bymiljø faller utenfor definisjonen. Naturlige fordrøyningsområder og avrenningsveier for overvann, herunder gressplen og vassdrag, vil i utgangspunktet falle utenfor defini-

sjonen. Det samme gjelder skjøtsel av naturlige fordrøyningsområder og naturlige avrenningsveier for overvann, herunder våtmark, lavpunkter i terrenget og vassdrag. Dersom det er gjort vesentlige fysiske tiltak på hele eller deler av fordrøyningsområdet eller avrenningsveien, i den hensikt å sikre trygg avledning (transport) og eventuelt behandling av tilførte mengder overvann, vil disse delene likevel være å anse som et overvannsanlegg.

Dersom tiltaket er tilknyttet et vassdrag vil det som regel være regulert av lov 24. november 2000 nr. 82 om vassdrag og grunnvann (vannressursloven) og kan være konsesjonspliktig, jf. §§ 2, 3 og 8. Det kan her tenkes tilfeller der et tiltak både er regulert av vass- og avløpsanleggslova og vannressursloven.

Til § 5

Paragrafen endres til også å omfatte kommunale overvannsgebyr.

Etter paragrafen gir departementet forskrift om rammen for gebyrene og hovedreglene om utregning og innkreving av disse. Dette gjelder både for kommunale vann- og avløpsgebyr etter § 4, og kommunale overvannsgebyr etter § 4 a.

Paragrafen innebærer også at departementet kan gi unntak fra gebyrplikten i forskrift. For eksempel vil det kunne være aktuelt å gi unntak for gebyrsubjekter som gjør særskilte tiltak og bidrar til å samle opp, eventuelt behandle og transportere, overvann fra andre eiendommer enn sin egen (fellesanlegg for overvann) og for eiendommer med mye infiltrasjon eller fordrøying, eller som har svært lavt avrenningspotensial.

Til § 17

Paragrafen endres til også å omfatte kommunale overvannsgebyr.

Klima- og miljødepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et fremlagt forslag til proposisjon til Stortinget om endringer i vass- og avløpsanleggslova m.m. (overvannsgebyr).

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i vass- og avløpsanleggslova m.m. (overvannsgebyr) i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om endringer i vass- og avløpsanleggslova m.m. (overvassgebyr)

I

I lov 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall skal § 25 andre punktum lyde:
Kommunen kan kreve full eller delvis dekning av sine kostnader ved innkreving av *gebyr* i samsvar med *vass- og avløpsanleggslova*.

II

I lov 6. juni 2025 nr. 26 om kommunale vass- og avløpsanlegg gjøres følgende endringer:

Ny § 4 a skal lyde:

§ 4 a *Kommunale overvassgebyr*

Kommunen kan gi forskrift om at det skal betalast overvassgebyr, storleiken på gebyra i kommunen og innkreving av gebyra. Kommunale overvassgebyr skal vere eit årleg gebyr.

Når ein fast eigedom har avrenning til eit kommunalt overvassanlegg, skal eigaren betale overvassgebyr til kommunen i samsvar med forskrift gitt i medhald av første ledd.

Med kommunalt overvassanlegg er meint eit anlegg for oppsamling, transport, avleiing eller behandling som er eller skal bli etablert for å førebyggja skadar som følgje av overvatn, og som heilt eller delvis er eigd av kommunen.

§ 5 skal lyde:

§ 5 *Rammene for kommunale vass- og avløpsgebyr og overvassgebyr*

Departementet skal gi forskrift om rammene for *kommunale vass- og avløpsgebyr og overvassgebyr etter §§ 4 og 4 a* og om utrekning og innkreving av gebyra.

§ 6 skal lyde:

§ 6 *Lovpant og tvangsgrunnlag for utlegg*

Eit forfalle krav på årsgebyr etter denne lova er sikra med lov pant i eigedomen etter pantelova § 6-1. Både årsgebyr og eingongsgebyr for tilknytting til kommunal vass- eller avløpsleidning er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 16 skal lyde:

§ 16 *Tvangsmulkt*

For å sikre at føresegnene i denne lova eller vedtak i medhald av lova blir følgde, kan kommunen gjere vedtak om tvangsmulkt til kommunen. I vedtaket skal det givast ein frist for retting av forholdet. Tvangsmulkta byrjar å gjelde først dersom forholdet ikkje er retta innan fristen.

Kommunen kan ikkje gjere vedtak om tvangsmulkt for forhold i strid med §§ 7 eller 8 utan at det på førehand er gjort enkeltvedtak etter § 7 tredje ledd eller § 8 *tredje* ledd eller gitt pålegg i medhald av § 14 om retting av forholdet.

Vedtak om tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 17 skal lyde:

§ 17 *Når krav skal rettast mot festaren av grunnen*

Dersom ikkje anna er avtala, skal krav som etter §§ 4, 4 a, 7, 8, 11, 12, 14, 15 og 16 blir retta mot eigaren av eigedomen, i staden rettast mot festaren av grunnen når

- a. festaren har arvefeste
- b. det er att minst 30 år av festetida når kravet kjem opp
- c. festeavtala gir festaren rett til å krevje festetida forlengd så mykje at det blir att ei festetid på minst 30 år når kravet kjem opp.

III

Lova tek til å gjelde frå den tida Kongen fastset.